

УДК 782.6:7.071.2(477.54)

М. А. ЖИШКОВИЧ

**МИХАЙЛО ГОЛИНСЬКИЙ НА СЦЕНІ ХАРКІВСЬКОЇ ОПЕРИ
(ДО ПИТАННЯ ТВОРЧИХ КОНТАКТІВ)**

У статті розглядається харківський період творчості західноукраїнського співака, вихованця львівської вокальної школи Михайла Голинського. Аналізується його внесок у розвиток Харківської державної опери. Співпрацюючи з багатьма видатними діячами українського мистецтва, співак прилучився до розвитку міжкультурних контактів між Галичиною та Слобожанщиною.

Ключові слова: М. Голинський, виконавська творчість, Харківська державна опера, голосові дані, репертуар.

М. А. ЖИШКОВИЧ

**МИХАИЛ ГОЛИНСКИЙ НА СЦЕНЕ ХАРЬКОВСКОЙ ОПЕРЫ
(К ВОПРОСУ ТВОРЧЕСКИХ КОНТАКТОВ)**

В статье рассматривается харьковский период творчества западно-украинского певца, воспитанника львовской вокальной школы Михаила Голинского. Анализируется его вклад в развитие Харьковской государственной оперы. Сотрудничая со многими выдающимися деятелями украинского искусства, певец приобщился к развитию межкультурных контактов между Галичиной и Слобожанщиной.

Ключевые слова: М. Голинский, исполнительское творчество, Харьковская государственная опера, голосовые данные, репертуар.

М. А. ZHYSHKOVYCH

**MICHAEL GOLYNSKII ON OPERA STAGE OF THE KHARKIV
(TO QUESTION OF CREATIVE CONTACTS)**

The Kharkiv period of creation of the Western-Ukrainian Singer Michael Golynski and his contribution to development of Kharkiv state opera is being examined.

Key words: M. Golynski, Kharkiv state opera, concert performance, vocal quality, repertoire.

Творчі контакти між різними регіонами України – чи то епізодичні, чи постійні – в усі часи були доволі плідними та мали здебільшого позитивні наслідки. З історії відомі імена композиторів, виконавців, педагогів, які чимало зробили для зближення східної та західної гілок української культури. Як слушно зауважує професор Львівської музичної академії Л. Ніколаєва, зв'язки між різними регіонами однієї країни, іноді віддаленими не лише територіально, а й відмінними за етнічним складом та культурними традиціями, налагоджувалися та розвивалися завдяки окремим особистостям [7, с. 121]. Тому важливою проблемою української вокальної культури є відродження художньої атмосфери у мистецтві і суспільстві, яка упродовж багатьох десятиріч створювалась талановитими особистостями, серед яких особливе місце по праву належить вихованцю львівської вокальної школи Михайлу Голинському. Становлення творчої особистості митця докладно розглядається у кандидатській дисертації автора статті.

Саме М. Голинському – першому з-поміж галицьких співаків першої третини ХХ століття випала велика честь долучитися до утворення і становлення Державних оперних театрів в Одесі, Києві та Харкові. З 1926 р. по 1930 р. співак був окрасою в царині українського оперного мистецтва. У Харкові він працював три роки¹.

¹ Перебування на східній Україні, зокрема у Харкові, безумовно, одна з найцікавіших і яскравих сторінок життя М. Голинського, описана у його «Спогадах», що були вилані київським видавництвом «Молодь» у 1993 р. і перевидані, з доповненнями у Львові 2006 р. Це цікава оповідь про життя і творчість артиста, про визначні події, цікаві зустрічі та знайомства, про ту творчу атмосферу, яка панувала в різних мистецьких осередках Харкова. Не випадково співак не раз підкреслював, що то були щасливі роки в його такому багатому на цікаві події житті.

Мета статті – висвітлити харківський період творчості галицького співака Михайла Голинського та його внесок у розвиток Харківської державної опери.

Михайло Голинський (нар. 2.01.1890 р. у с. Вербівці, тепер Городенківського р-ну Івано-Франківської обл., пом. 1.12.1973 р. в м. Едмонтон, Канада) – оперний та концертно-камерний співак (геройко-драматичний тенор), що «довгі роки чарував слухачів красою свого голосу і майстерністю виконання оперних партій в багатьох оперних спектаклях та на концертах» [6, с. 93]. У юнацькі роки, перебуваючи у класичній гімназії, співав у шкільних хорах, виконуючи і сольні номери як бас-баритон. Дещо пізніше був членом хору богословів Духовної семінарії у Львові, хорів «Бандурист» та «Львівський Боян».

Навчався М. Голинський (з перервами) у львівського педагога Чеслава Заремби (1913, 1919-1920, 1924-1925 рр.), про якого тепло говорив: «мій професор співу, пізніше – мій дорадник та неофіційний менеджер, а також щирий приятель». Під час навчання співу професор Заремба зумів за досить короткий час розвинути голос свого учня у верхньому регістрі, і М. Голинський почав співати як драматичний тенор. Учениця Ч. Заремби Марія Сабат-Свірська згадувала, що професор дуже дорожив голосом Михася, віддавав йому багато часу і «за всяку ціну вирішив вивести його в люди» [10, с. 478]. Перший успіх настав незабаром. На звітному концерті учнів школи професора Заремби у 1913 році наймолодший з усіх М. Голинський успішно виконав складну арію Каніо з опери «Паяци» Р. Леонкавалло. Виступ був надзвичайно вдалим, і молодий співак на вимогу публіки змушений був тричі заспівати арію «Смійся, паяце!», про що в кінці творчого шляху написав у своїх «Спогадах». Ставши зрілим виконавцем, він намагався уникати повторень на виступах, мотивуючи це тим, що перше враження від будь-якого виконання є найсильнішим [8, с. 482].

Навчання перервала Перша світова війна. Після неї М. Голинський відновив уроки співу у свого педагога. Згодом Ч. Заремба порекомендував своєму улюбленому учневі продовжити навчання в Італії. Упродовж чотирьох років співак вдосконалював вокальну майстерність у відомого міланського педагога Едуардо Гарбіно (Гарбіна).

Композитор Станіслав Людкевич, який завжди уважно стежив за професійним зростанням багатьох співаків, рецензуючи виступ М. Голинського після його повернення з Італії до Львова у 1924 році, писав: «Особливо гарно вийшли арії Каварадоссі з «Тоски» та імпровізація з «Andrea Chenier» У. Джордано. Пан Голинський має всякі дані на те, щоби стати першорядною, навіть світовою оперною силою; але годі замикати нам очі на те, що це щойно перший більший крок вперед і що він не сміє ні на хвилину зупинитись тепер у дорозі, а тим більше спочивати на дешевих лаврах, навпаки, повинен чимскоріше доповнити та вирівняти свої вокальні, як також загальномузичні студії» [5, с. 489-490].

У 1925 році М. Голинський за педагогічного сприяння Ч. Заремби дебютував на сцені Львівського оперного театру в опері «Паяци» Р. Леонкавалло, про що занотував у «Спогадах»: «Того вечора 29 червня 1925 року у Великому театрі у Львові йшли дві опери «Сільська честь» Маскані та «Паяци» Леонкавалло. Першою йшла «Сільська честь», у якій співав тенор Ігнацій Манн. Перший мій виступ в опері був сприйнятий надзвичайно тепло. Публіка була різна: поляки, євреї, а найбільше українців. Критики мене хвалили, відзначаючи добру школу. Щодо акторської гри, то вибачливо підкреслювали, що, як правило, дебютанти, мало обізнані зі сценою та оркестром, головний наголос роблять на співі» [1, с. 213]. Співачка М. Сабат-Свірська про цей дебют М. Голинського писала, що «краса і сила його голосу покривала всі інші вади співака» [10, с. 478].

У скорому часі М. Голинський отримав запрошення на постійну роботу до Поморської опери (оперне об'єднання польських міст: Торунь, Бидгощ, Грудзьондз). Там співав в операх «Галька» С. Монюшка, «Кармен» Ж. Бізе, «Тоска» Дж. Пуччіні. Згодом – виступи у Варшаві. Тут здобув повне визнання і завоював публіку, виступаючи в «Тосці» та «Аїді». Слава М. Голинського почала доноситись і на Східну Україну.

Поява галицького співака у Харкові не була випадковою. Ще з перших його виступів у сезоні 1926–1927 років в Одеському оперному театрі музична громадськість міста була вражена красою та силою його голосу, інтелігентністю і культурою співу. Відомо, що при створенні українських Державних опер в Одесі, Києві та Харкові існувало правило, згідно з яким

найкращі солісти трьох театрів повинні були виступати по 100 днів у кожному з них протягом активного театрального сезону. Цим досягався ефект зацікавлення слухачів та прихильників оперного мистецтва і активнішою ставала творча робота, зростала популярність українських театрів та їх найкращих виконавців [4, с. 13-14].

Оточений надзвичайно сприятливою атмосферою в Одеській опері, М. Голинський показав себе якнайкраще. Перших сто днів пролетіли швидко, і співак переїхав до Києва. Проте у тогочасну Київську оперу він, на жаль, не зміг «вписатися», проспівавши на її сцені не 100, а лише 58 днів, після чого припинив тут свої виступи і виїхав до Берлінської опери. І як наслідок – директора Київської опери було звільнено з посади, а Голинського знову запросили в Україну, на цей раз до її тодішньої столиці – Харкова.

Згадуючи про співпрацю з М. Голинським у Харкові, диригент і піаніст Антін Рудницький писав: «Цей голос був феноменальний: тенор темного, героїчного тембру, шляхетного кольору, металевої звучності, могутньої сили, ідеально рівний і кришталево чистий у всіх регістрах <...>. Михайло Голинський був унікальний тому, що його голос, даний Богом, давав можливість забувати про ті чи інші вади й відсутність тих чи інших прикмет» [9, с. 486].

У 1929 році серед найбільш репрезентативних співаків Харківської опери М. Голинський брав участь у Днях української культури в Москві. Після його успішного виступу Великий театр запросив співака на гостинні виступи, і він уперше за всю історію співав на сцені цього оперного театру українською мовою партію Радамеса в опері «Аїда» Дж. Верді. Це була визначна подія і в житті співака, і в історії української державної опери. Ось що писали харківські «Вісті» про цю подію: «Участь артиста у виставі викликала надзвичайне зацікавлення серед московських музичних кіл, наслідком чого театр був переповнений. Значний художній успіх свідчить про те, що артист прекрасно справився з своїм завданням. З самого початку М. Голинський заволодів увагою слухачів. Емоційний підйом, рельєфний образ, вокальні дані і вміння володіти своїм голосом, який часто перекривав оркестр, забезпечили артистові надзвичайний успіх і висунули його в перші ряди кращих сучасних артистів-вокалістів. Треба сказати, що художнє керівництво Великого театру надзвичайно уважно поставилось до артиста: ансамбль було складено з кращих оперних сил, диригував оперою народний артист – Сук, а це не так часто буває в московських умовах» [4, с. 16-17].

У рамках міжкультурних зв'язків Східної і Західної України та з ініціативи М. Голинського у Харкові було вперше поставлено оперу «Купало» західноукраїнського композитора Анатолія Вахнянина із залученням кращих мистецьких сил. Поряд з М. Голинським (у ролі Степана) виступили: Марія Литвиненко-Вольгемут (Одарка) та Іван Паторжинський (Максим). Художнє оформлення було здійснено талановитим художником Анатолієм Петрицьким, що підсилило успіх опери. Підготовка до постановки опери проходила з великим ентузіазмом. Необхідно було поправити мову лібрето, бо вона була надто «галіційська», а також вдосконалити оркестровку і скомпонувати балет до опери так, щоб ця музика гармоніювала з музикою Вахнянина. Це завдання було доручено композитору Михайлу Вериківському. Розпочалась робота і над вивченням партій. «Партія Стефана, коли я придивився до неї і згрубша вивчив, – згадував Голинський, – мені сподобалась мелодійно, але вокально була (головно в дуеті з Оксаною) дуже тяжко написана, зависока теситура, яка більше надавалася для ліричного тенора. Дует закінчується високим «с». Тут не йдеться про високе «с», бо воно було в мене завжди «муроване», голос мучила зависока теситура, по якій треба було ще довгою ферматою закінчити високим «с». З того я набрав переконання, що Вахнянин як мелодист перевищив Вахнянина-вокаліста» [1, с. 401].

Прем'єра опери пройшла з великим успіхом. Вже по завершенні увертюри слухачі прийняли гучними оплесками оркестрантів, а згодом аплодували співакам-солістам та артистам хору за чудовий ансамбль, художнику Петрицькому – за сценічне оформлення, М. Вериківському – за надзвичайно вдало написану музику балету.

Творча співпрацяєднала Михайла Голинського з видатними майстрами оперного мистецтва Іваном Паторжинським, Марією Литвиненко-Вольгемут, Михайлом Гришком, Юрієм Кипоренком-Доманським, Марією Сокіл та ін.

У Харкові співак приятелював з поетом Павлом Тичиною, директором будинку

літераторів ім. Василя Блакитного, поетом Максимом Лебедем, письменником-сатириком та гумористом Остапом Вишнею, відвідував знаменитий театр «Березіль», керівником якого до 1933 року був Лесь Курбас, спілкувався з художником Миколою Самокишем, істориком та письменником Дмитром Яворницьким, зустрічався з поетом Володимиром Маяковським.

Про успішні виступи М. Голинського свідчить низка позитивних рецензій. Харківська газета «Вечернее радио» (20 жовтня 1927 р.) писала: ««Аїда», яка йде на нашій сцені протягом декількох років, цього сезону, як в об'єктиві, зосередила ефекти попередньої роботи і творча напруга театру в поточному сезоні. Звітний спектакль яскраво підкреслив велике досягнення нашої опери. «Аїда» показала рівень, на який театр повинен орієнтуватися в своїй роботі. Опера Верді, даючи можливість співакам ефектно показати свої голосові дані, пред'являє до них вельми високі вимоги. І треба сказати, основний склад нашої опери блискуче витримав цей іспит. Литвиненко-Вольгемут, Коп'єва, Мосін (прем'єра), Голинський (2 спектакль), Будневич і диригент Моргулян, який сильний і злагоджений ансамбль! У всіх співаків яскраві голосові дані, велика виразність виконання і висока вокальна техніка, що з прикладом справжнього бельканто (Литвиненко-Вольгемут, Голинський). В опері яскраво помітне артистичне змагання співаків. І треба відзначити, – аудиторія від цього тільки виграє. Хто перемагає? Всі! І в цьому головне досягнення постановки опери. <...> У звітному спектаклі вперше виступив на нашій сцені Михайло Голинський (Радамес). Артист володіє могутнім голосом (героїчний тенор), проявляє велику художню витримку, відсутність всякої пози, гонитву за ефектом і високу музичну культуру. У першому виступі відчувалася ще деяка скованість умовами незнайомої сцени, що заважало йому розвернутися в повному блиску його багатющих можливостей. Голинський справляє виняткове враження. Наша Держопера в особі цього співака, безумовно, отримала велике підсилення» [1, с. 335-336].

У цій рецензії знаходимо інформацію не лише про якнайкращі співацькі якості М. Голинського, а й про високий виконавський рівень солістів Харківської опери та злагодженість колективу. І на підтвердження цих слів – ще одна рецензія в газеті «Комуніст» (21 жовтня 1927 р.): «Голинський, безумовно, є велике придбання для державної опери. Його виступ дав велику втіху для аудиторії, тим більше, що партнери були на належній височині. <...> В цілому «Аїда» – блискучий спектакль. А перший виступ Голинського в добірному ансамблі Харківської опери надав цьому спектаклеві своєрідних прекрасних фарб» [1, с. 372-373].

Сам співак якнайкраще відгукувався про партнерів по сцені. Зокрема, про Катерину Коп'єву (меццо-сопрано), з якою часто виступав в опері Ж. Бізе «Кармен», згадував як про знамениту артистку та співачку з красивим і великим голосом. Про її чоловіка Віктора Будневича писав як про знаменитого драматичного баритона. «Виступати спільно з Катею та Віктором було для мене великою приємністю, бо ми були дуже зіспівані і зіграні» [1, с. 383].

Тепло згадував М. Голинський і харківську публіку, яка «завжди виповнювала театр по береги, а артистів прямо на руках носила. Навіть коли котрийсь з артистів не був диспонуваній (бо ж артисти – це тільки люди, котрі можуть простудитись, захрипнути), то публіка у своїй доброті і людяності цього «не завважувала» і, аби артиста підбадьорити на душі, вона його ще сильніше оплескувала, ніж коли він був здоровий. Тут пригадується мені італійська публіка в період моїх чотирирічних студій в Мілані. Міланська публіка хворого артиста «добиває» мовчанкою, ані разу йому не плесне. Зате публіка в інших містах хворого артиста по першій його непевнім чи захриплім тоні зчиняє страшний вереск, свист, образливо вигукує або кидає на сцену помідори. Цього я на Україні – в Одесі, Києві чи Харкові ніколи не стрічав <...>» [1, с. 367].

Харківський період творчості М. Голинського можна вважати найбільш плідним. На сцені Харківської опери співак виконав партії: Радамеса («Аїда» Дж. Верді), Хозе («Кармен» Ж. Бізе), Каніо («Паяци» Р. Леонкавалло), Германа («Пікова дама» П. Чайковського), Гофмана («Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха), Каварадосі та Калафа («Тоска» і «Турандот» Дж. Пуччіні), Степана («Купало» А. Вахнянина).

У рамках міжкультурних зв'язків Східної і Західної України та з ініціативи М. Голинського у Харкові було вперше поставлено оперу «Купало» західноукраїнського

композитора Анатолія Вахнянина із залученням кращих мистецьких сил.

У складі трупи Харківської опери М. Голинський брав участь у Днях української культури у Москві, а також успішно виступив в опері «Аїда» Дж. Верді (партія Радамеса) на сцені Великого театру.

Про успішні виступи співака та його значний внесок у розвиток Харківської опери того періоду свідчать численні позитивні рецензії. Співпрацюючи з багатьма видатними діячами українського мистецтва, М.Голинський прилучився до розвитку міжкультурних контактів між Галичиною та Слобожанщиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голинський М. Спогади / М. Голинський. – [Упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич]. – Львів: Априорі, 2006. – 616 с.
2. Жишкович М. Львівська вокальна школа другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття: дис... канд. мистецтвознавства. – Львів, 2006. – 246 с.
3. Жишкович М. Харківський період творчості Михайла Голинського в контексті міжкультурних зв'язків Східної та Західної України / М. Жишкович // Харків у контексті світової музичної культури: події та люди. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції. – Х.: ХДАК, 2008. – С. 130-131.
4. Козак С. Героїчний тенор Михайло Голинський / С. Козак // Михайло Голинський. Спогади: Вступ. стаття. – Львів: Априорі, 2006. – С. 12-36.
5. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. У 2-х т. / С. Людкевич. – [Упор., ред., пер., прим. і бібліографія З. Штундер]. – Львів: Дивосвіт, 2000. – Т. 2.
6. Михальчишин Я. З музикою крізь життя / Я. Михальчишин. – [Упор., вст. стаття Л. Мелех-Яросевич]. – Львів: Каменяр, 1992.
7. Ніколаєва Л. Діяльність українських музикантів на вісі «Харків – Львів» / Л. Ніколаєва // Харків у контексті світової музичної культури: події та люди. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції. – Х.: ХДАК, 2008. – С. 121-122.
8. Поліщук А. Згадуючи Михайла Голинського / А. Поліщук // Українські співаки у спогадах сучасників. – [Автор-упор. І. Лисенко]. – К.: РАДА, 2003. – С. 481-482.
9. Рудницький А. Золотий голос / А. Рудницький // Українські співаки у спогадах сучасників. [Автор-упор. І. Лисенко]. – К.: РАДА, 2003. – С. 486.
10. Сабат-Свірська М. Михайло Голинський – героїчний тенор / М. Сабат-Свірська // Українські співаки у спогадах сучасників. – [Автор-упор. І. Лисенко]. – К.: РАДА, 2003. – С. 478-480.

УДК 7.071.4:78.02

Р. Й. КАЛИН

ТВОРЧІСТЬ ЮРІЯ МАЗУРКА НА ПЕРЕХРЕСТІ МЕТОДИЧНИХ ТА ВИКОНАВСЬКИХ ВОКАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ

У статті розглядаються засади формування фахового професіоналізму Юрія Мазурка з позицій синтезу методичних напрацювань різних вокальних шкіл. Виокремлено основні напрямки його діяльності як соліста Великого театру у Москві. Осмислено найістотніші здобутки, які ставлять цього виконавця у перелік провідних співаків Європи у період 60-90-их років ХХ століття.

Ключові слова: фахова вокальна освіта, види діяльності, оперне та камерно-вокальне виконавство.